

TERESA PAMIES I ELS ORIGENS OCULTS

Entre els llibres anunciats com a novetats per al dia de sant Jordi d'enguany hi havia dues obres de Teresa Pàmies: **La dona del pres** i **Quan érem refugiats**. Aquesta, tot i que sembla que trobarà dificultats, l'hem poguda llegir normalment, però la primera fou retirada immediatament de les llibreries on acabava d'arribar.

Tots els qui han pogut seguir la trajectòria literària de Teresa Pàmies ja imaginem ben segur per quin cantó van els trets d'aquests dos llibres nous: Continua el seu esforç per donar-nos la "memòria" d'uns anys decisius per a la història general del país i que desvetllen encara fondes ressonàncies personals. **Quan érem refugiats** constitueix en molts aspectes una continuació del **Quan érem capitans**. Es tracta de narrar l'exili a França i l'anada cap a Sud-Amèrica. Es el tema bibliogràficament ric a hores d'ara que ja no té massa secrets pels afeccionats a aquesta mena de lectures. Però Teresa Pàmies té uns recursos "literaris", que algun dia haurem d'examinar amb més calma, còpacos de treure suc nou d'una història tan vella i coneguda. Deixant de banda l'aventura personal, sempre irrepetible, jo voldria subratllar un aspecte que he trobat particularment interessant: la inclusió d'una sèrie de cartes que l'autora va rebre a propòsit del seu llibre anterior. Gairebé totes són d'antigues companyes que varen viure també una part de l'aventura de l'exili, o que es varen quedar aquí "exiliades" en el propi país. Sobretot la lectura d'aquestes últimes lletres és impressionant. Teresa Pàmies ens ha fet un gran favor publicant-les. Es tracta d'una autèntica literatura d'humiliats. Són noies —ara ja dones— que veieren desfeta llur vida sense cap mena de grandesa. Al contrari. Obligades a renunciar a tot allò que mogué la seva joventesa s'hagueren d'empassar, en un silenci vergonyós, la humiliació de la derrota, "agenollar-se, renegar dels seus ideals, arrupir-se ben arrupides i callar, i dir mentides durant anys i anys". Són vides "malaguanyades i aixafades com si fossin una xinxà".

Aquestes cartes ens enfronten de debò amb un problema terrible, patètic: el dolor, el rencor acumulat en el cor de tanta gent que no ha pogut refer la seva vida personal i que veu impossible la reconciliació. La Teresa Pàmies, ultra una clara preocupació política, manifesta sempre uns plantejaments ètics. La seva literatura no és una literatura de "creació", ni és història en el sentit normal i obvi del terme. La narració de records personals es barreja amb reflexions de més volada; el passat i el present s'ajunten i es separen rítmicament en un balanceig suau i gens forçat; el projecte de futur apareix a cada pas sense discursos programàtics explícits. Sense ràbia ni crits inflamats ens va dient la pròpia experiència amb una veu madura i pausada, i trenca la possible monotonia amb altres veus, com les esmentades, que ens desvetllen brutalment i ens enfronten sense contemplacions amb la realitat indefugible.

M'imagino els efectes catàrtics produïts per la realització d'aquests llibres. I ben segur que Teresa Pàmies imagina uns resultats semblants en l'ànim dels seus lectors. Jo també ho crec així. L'esforç per dir-se i per dir als altres allò que portem a dins és un pas eficaç per comprendre'ns. Ho vaig escriure a propòsit de **Testament a Praga** i ho vull repetir ara: especialment la gent jove vol saber d'on ve, vol conèixer uns orígens que li han estat amagats sistemàticament. I en aquest sentit considero molt interessant l'aportació de Teresa Pàmies. Per això em dol que se m'escamotegi **La dona del pres**. Mentre no el puguem llegir, paraules com apertura, reforma, reconciliació, només seran paraules.

CEBRIA MUNTALAT